

QEVERISJA E MIRË
QEVERISJE E HAPUR DHE
LLOGARIDHËNJE NË
POLITIKË DHE PUSHTET

Autore: Blerina Ramaj, Open Data Kosovo

Analizë e Qeverisjes së Hapur të Pushtetit Lokal në Kosovë dhe në rajon

Propozime për përmirësimin e gjendjes aktuale

Shtator 2019

Ky publikim është prodhuar nga asistenca e Bashkimit Evropian në kuadër të projektit ACTION SEE – Llogaridhënja, Teknologjia dhe Hapja institucionale në rajonin e Evropës Juglindore.

Autore: Blerina Ramaj, Open Data Kosovo

**Analizë e Qeverisjes së Hapur të
Pushtetit Lokal në Kosovë dhe në rajon**
Propozime për përmirësimin e gjendjes aktuale

Prishtinë, Shtator 2019

Qeverisja e Hapur e Pushtetit Lokal në rajon

Në krahasim me matjen e vitit e dytë të (2017) ku shkalla në nivel rajonal të qeverisjes së hapur në pushtetin lokal arrinte shifrën prej 31,39% që në atë kohë kishte shënuar një rënie prej 2.61% në krahasim me vitin e parë të matjes (2016), analiza e rezultateve nga viti i tretë i matjes (2018) tregon një rritje minimale, por ende zhgënjyese të hapjes së qeverisjes në institucione prej 36.28%. Duke shënuar rritje në qeverisje të hapur prej 4.89% në nivel rajonal, institucionet e pushtetit lokal në Ballkanin Perëndimor, megjithëse nën performancën e pritur, kanë arritur të tejkalojnë rezultatet nga viti i parë i matjes me 2.28%, por përgjithësisht mbeten në nivel që lë për të dëshiruar.

Marrë parasysh që këtë vit, në krahasim me një vit më parë, nuk ka pasur ndonjë ndryshim të indikatorëve që do ta bënë hulumtimin më kërkuar dhe standardet e përcaktuara rishtas më sfiduese për t'i arritur, është e qartë se ekziston një ndryshim midis peshës që i kushtohet rëndësisë së hapjes së institucioneve në nivelin lokal në krahasim me ato që funksionojnë në nivel kombëtar. Meqenëse njësitë e pushtetit lokal (NJPL) janë institucionet kryesore për shërbimin e qytetarëve, është me shumë rëndësi të përdoret një qasje nga poshtë-lart dhe që reformat duhet të fillojnë nga niveli lokal. Për më tepër, pasi ndryshimet minimale ose 'status quo'-ja e nivelit të hapjes mund të perceptohen si të parëndësishme dhe të dekurajojnë pjesëmarrjen e qytetarëve për të ndikuar në politikat lokale, rezultatet sugjerojnë që situata ende mbetet alarmante dhe se duhet të merren masa të duhura proaktive në nivel lokal.

Thënë në mënyrë më pozitive, duke analizuar pushtetin lokal në vendet e Ballkanit Perëndimor veç e veç, ka një rritje të nivelit të hapjes në të gjitha vendet, përveç në njërin prej tyre. Në krahasim me rezultatet e një viti më parë, mund të vërehet përparim i dukshëm në rezultatet e nivelit të pushtetit të hapur lokal në Kosovë prej (40.57%) me një rritje prej 17.08%, e ndjekur nga Shqipëria (35.83%) me një përmirësim prej 8.28% dhe Bosnje dhe Hercegovinës (33.57%) me një përmirësim prej 6.41%. Sidoqoftë, niveli i qeverisjes së hapur në pushtetet lokale në Serbi është i vetmi që shënon ngecje prej 7.11%, duke rënë nga 38.72% në 2017 në 31.61% në vitin 2018, gjë që tregon më tej mungesën e angazhimit të këtyre institucioneve në promovimin e qeverisjes së hapur në periudhën e mëparshme.

Me qëllimin të kontributit drejt një krijimi të një qasje sistematike drejt rritjes së hapjes dhe përgjegjshmërisë së institucioneve, dhe kështu drejt përmirësimit gradual të komunikimit midis institucioneve dhe publikut të gjerë në nivel lokal, në vazhdim të këtij teksti, mund të gjeni mangësitë kryesore që vendet e rajonit duhet të i eliminojnë në mënyrë që të sigurojnë hapje në punën e administratës publike në nivel lokal.

Qasja dhe ndërveprimi me qytetarët

Duke parë nivelin rajonal dhe shkallën e qeverisjes së hapur në Ballkanin Perëndimor përmes prizmit të 4 dimensioneve të Indeksit Rajonal të Hapjes (qasshmërisë, ndërgjegjësimit, integritetit dhe transparencës), është niveli i 'qasshmërisë' që përcaktohet si zonë ku shumica e NJPL ballafaqohen me sfida për të arritur rezultate më të mira me një përmbushje prej 26.84% të indikatorëve. Më konkretisht, rezultatet tregojnë se janë konsultimet publike ku NJPL arrijnë pikët më të ulëta pasi ende ka mungesë të planeve, thirrjeve dhe raporteve nga konsultime dhe debate publike që përmbajnë shpjegime me shkrim dhe japin përgjigje që publikohen në faqet e tyre zyrtare të internetit, po ashtu ka mungesa të ngritjes së kapaciteteve për shërbyesit civilë në konceptin e të dhënave të hapura dhe udhëzimeve për përdorimin dhe publikimin e tyre. Një mangësi tjetër që mund të vërehet në këtë drejtim është mungesa e thirrjeve të hapura për projekt-propozime për OShC-të gjatë vitit të kaluar, bashkë me vendime mbi fondet e ndara dhe rezultatet e publikuara në faqet zyrtare në internet, përfshirë këtu pikët e dhëna për të gjithë aplikantët dhe një listë individuale me rezultate. Për më tepër, aspekti i dytë i qasshmërisë, të cilin NJPL-të e lënë pas dore më shumë është sigurimi i qasshmërisë në informacion, pasi që ekziston një mungesë informacionit për personat e kontaktit përgjegjës për qasje në informacione me rëndësi publike të cilat mund të gjenden në faqe interneti, informacioni/zyrat e qytetarëve që do të shërbejnë si qendra dokumentacioni ose baza të dhënash publike, përgjigje në kërkesat të cilat publikohen sa për informacion publik, udhëzime të azhurnuara të DQT-së [1] të botuara çdo vit ose një seksion të veçantë për informacionin përkatës të DQT-së në faqet e tyre të internetit. Ajo që po na përsëritet është mungesa e mbajtjes së trajnimeve në fushën e qasshmërisë në informacionin publik. Një tjetër gjë më pozitive është, krahasimi me rezultatet e një viti më parë, edhe pse ende nuk janë aq të kënaqshme, është shënuar përmirësim i vogël në ndërveprim me qytetarë, që nënkupton se NJPL-të kanë filluar së mbajturi llogari aktive në medie të rrjeteve sociale, kanë lënë terminë fikse për konsultime me Kryetarë Komunash dhe kanë krijuar e-shërbime apo shërbime elektronike në nivelin lokal.

Pasi që kjo është një prej shtyllave të përfshirjes së qytetarëve brenda proceseve vendimmarrëse në nivel lokal dhe të njëjtën kohë është në nivel nën standard, është e pamundur për qytetarët që pranojnë informacion të duhur, me kohë dhe në mënyrën se si ata e kuptojnë, dhe në këtë mënyrë i pengon ata nga deklaratimet e tyre sa i përket angazhimit në debate të çështjeve me interes lokal.

Ndërgjegjësimi dhe planifikimi strategjik brenda NJPL-ve

Është shqetësuese, kur vjen puna te niveli ndërgjegjësimi në rajon me arritje prej (49.12%) në krahasim me vitin paraprak, ka pasur një rënie prej 5.15% gjë që tregon se NJPL-të nuk i marrin seriozisht angazhimet e tyre drejt menaxhimit strategjik të institucioneve. Në lidhje me monitorimin dhe vlerësimin e brenda NJPL-ve dhe duke pasur parasysh se në të shumtën e vendeve të Ballkanit Perëndimor NJPL-të e kanë obligim ligjor të zhvillojnë programe vjetore të punës dhe t'i raportojnë në Kuvendin Komunal dhe para Kryetarit të Komunës, rezultatet tregojnë për një mungesë të shfrytëzimit të indikatorëve të performancës me rastin e përpilimit të këtyre dokumenteve gjë që është tipike për tërë rajonin. Kjo çon në përfundimin se përcaktimi i NJPL-ve për të punuar në mënyrë strategjike është jo koherent nëse nuk ndiqen indikatorët e performancës, gjë që mund të prishë më tej vërtetësinë dhe rëndësinë e NJPL-ve në sytë e publikut të gjerë nëse qasjet strategjike figurojnë vetëm në letër. Nevojitet gjithashtu vëmendje më e madhe t'i kushtohet krijimit të Strategjisë së Zhvillimit që përfshin afatin kohor, alokimet e buxhetit dhe organet përgjegjëse zbatuese. Kjo do të thotë që NJPL-të duhet të përqendrohen më shumë në krijimin e një plani veprimi me shkrim për zbatimin e Strategjisë së Zhvillimit të NJPL-ve, në mënyrë që ato të sigurojnë një nivel më të lartë të ndërgjegjësimi. Pas krijimit të një plani të tillë veprimi, përveç përpilimit të planit të veprimit dhe buxhetit vjetor i cili do të bëhet publik për opinion, NJPL-të duhet të sigurohen që dokumentet të ofrohen në format të hapur të të dhënave dhe të përpilohen në atë mënyrë që është e kuptueshme për audiencën më të gjerë gjë që lehtëson monitorimin publik dhe veprimin në lidhje me progresin dhe gjeçjet e NJPL-ve.

Angazhimi drejt Integritetit

Me një përparim të vogël prej 7,7% në fushën e integritetit (28.21%), NJPL-të në rajon kanë demonstruar një angazhim pak më të madh ndaj këtij aspekti të hapjes në krahasim me vitet e kaluara. Ky përparim mund t'i atribuohet ekzistencës së kanaleve të drejtpërdrejta të komunikimit në internet dhe udhëzimeve në dispozicion në faqet zyrtare të internetit të shumicës së NJPL-ve të monitoruara, përmes të cilave qytetarët mund të paraqesin shqetësime, kërkesa dhe të bëjnë ankesa. Ky përparim është një indikator i avancimit të bashkëveprimit ndërmjet institucioneve dhe publikut të gjerë në nivel lokal, gjë që na çon në përfundimin se ekziston mundësia për të shkëmbyer marrëdhëniet ekzistuese midis NJPL-ve dhe qytetarëve që mund të çojë gradualisht më tej në fitimin e besimit të qytetarëve, por u takon institucioneve që të marrin një qasje më proaktive drejt përparimit në këtë fushë. Sidoqoftë, rënie më drastike në fushën e integritetit vazhdon të paraqesë mungesa e ngritjes së kapaciteteve të nëpunësve civilë për temat që lidhen me konfliktin e interesit, parandalimin e korrupsionit dhe sinjalizimit në rast të parregullsive.

Transparenca

Pavarësisht përmirësimit të përgjithshëm të hapjes së NJPL-ve përmes prizmit të transparencës (38.77%) me 5.91% në krahasim me vitin e kaluar, transparenca mbetet në listën e fushave që kanë nevojë për fokus dhe përmirësim shtesë. Progres i vogël, i cili nuk është i mjaftueshëm për të thënë se transparenca është efektive, mund të vërehet në aspektin e buxheteve komunale. Më konkretisht, përparimi mund të vërehet përmes dorëzimit të një projektvendimi për buxhetin në Kuvendin Komunal të paktën 3 muaj para fillimit të vitit fiskal, për të lejuar kohë të mjaftueshme për një rishikim të duhur nga Parlamenti, duke mbajtur konsultime publike për draftin e buxhetit vjetor dhe shpalljen e tyre në faqet zyrtare të internetit, si dhe publikimin e raporteve nga konsultimet publike dhe paraqitjen e informacionit të detajuar mbi nivelin dhe përbërjen e borxhit të komunës. Sidoqoftë, kur shumica e NJPL-ve nuk arrijnë standardet e përgjithshme është, me rastin e publikimit të buxhetit të qytetarëve në faqet e tyre zyrtare që i referohet shpenzimit, dhe mënyrës transparente dhe të kuptueshme të shpërndarjes së fondeve.

Sidoqoftë, në mënyrë që ata të prodhojnë dhe publikojnë këto dokumente në mënyrë të duhur dhe në kohë, NJPL-të duhet të kenë aftësinë për ta bërë këtë, gjë që na çon në pikën tjetër.

Duke mos përmbushur standardet me rastin e publikimeve të informacionit organizativ, NJPL-të demonstrojnë performancë të ulët në këtë aspekt, që nuk i atribuohet vetëm mungesës së përgjithshme të qasjes strategjike ndaj hapjes evidente në kontekst të informacionit të formatit me të dhëna të hapura të publikuara në faqet e tyre zyrtare, por pengesa që është bërë në krahasim me një vit më parë. Rezultatet tregojnë se ka nevojë për një përqendrim më të madh në miratimin dhe publikimin e dokumenteve përkatëse, siç janë strategjitë, procedurat dhe politikat e NJPL-ve, programet vjetore të punës dhe raportet e punës të NJPL-ve dhe Kuvendit Komunal, si dhe informacione përkatëse siç janë pagat e zyrtarëve publik, aksionet e ndërmarrjeve publike të mbajtura nga NJPL-të, shitja dhe/ose marrja me qira e pronave, dhe regjistrimet video/audio nga seancat e Kuvendit Komunal të paktën 1 herë në vit. Mungesa e publikimit në kohë dhe proaktiv të këtyre të dhënave, megjithëse është e diskutueshme, ndoshta mund t'i atribuohet nevojës për ngritje të kapaciteteve të nëpunësve civilë dhe/ose mbështetjes teknike pasi ndoshta është mungesa e aftësive dhe njohurive që shkaktojnë pengesë kryesore në përmbushjen e standardeve më të larta. Kapaciteti i nëpunësve civilë për të prodhuar dokumente relevante dhe gjithëpërfshirëse dhe që të jenë në gjendje t'i publikojnë ato në një format të hapur të dhënave, ndikon më tej në nivelin e angazhimit për t'i bërë informacionet të qasshme për publikun.

Si përfundim, derisa shumica e vendeve brenda Ballkanit Perëndimor përballen me sfida të ngjashme në nivel lokal, është obligim i NJPL-ve të krijojnë strategji individuale të adaptuara duke pasur parasysh realitetin lokal dhe praktikrat e mira ekzistuese, por edhe momentin e sigurimit të njëtrajtshmërisë së hapjes së NJPL-ve brenda vendit.

KOSOVA

Pushtetet Lokale

Komunat janë dera e parë e kontaktit ndërmjet qytetarëve dhe përfaqësuesve, dhe si të tilla kanë elementin thelbësor në afrimin e tyre me zonat e tyre elektorale dhe krijimin e lidhjeve të forta midis qytetarëve dhe institucioneve publike. Kjo lidhje bën të mundur që zyrtarët të kuptojnë problemet dhe shqetësimet e komuniteteve të tyre lokale, dhe t'i ndihmojnë ata të hartojnë politika që ofrojnë zgjidhje të cilat rrisin mirëqenien sociale dhe ofrojnë shërbime që i përgjigjen nevojave të qytetarëve. Funkcionimi i pushteteve lokale është pra një indikator i mirë i angazhimit të përfaqësuesve politikë për t'i shërbyer interesit publik.

Nëse bëjmë krahasim të pushteteve lokale në nivel rajonal, Kosova renditet e dyta në rajon duke arritur shifrën prej 40% të indikatorëve të plotësuar, pas Malit të Zi që kishte arritur vlerën prej 50% të indikatorëve të plotësuar. Kjo është një rritje e konsiderueshme për qeverisje të hapur në krahasim me matjen e vitit të kaluar, ku me atë rezultat kishte arritur plotësimin e vetëm 23% të indikatorëve dhe ishte renditur në pozitën e fundit. Kjo ngritje e nivelit të qeverisjes së hapur u arrit falë prezantimit të faqeve të sapo krijuara zyrtare të komunave në internet që kanë të njëjtën strukturë dhe kërkesës së njëjtë për publikimin e informacionit siç përcillet nga Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal. Meqenëse Ministria për Administrim të Pushtetit Lokal ishte institucioni më i hapur nga Ministrinë e Linjës, është e sigurt të nxirret përfundimi se praktikat e mira u janë përcjellë komunave në Kosovë.

Në krahasim me matjen e vitit të kaluar, ne mund të shohim se të gjitha shtetet e rajonit kanë arritur rezultate të vogla në plotësimin e indikatorëve për komunat, në krahasim në periudhën në mes të viteve 2016-2017 ku niveli i qeverisjes së hapur po binte. Duke marrë parasysh rezultatet e komunave në krahasim me nivelin qendror, një përfundim i nivelit makro mund të nxirret nga këto rezultate: pushteti lokal, në përgjithësi, arrin një rezultat më të ulët në lidhje me hapjen e qeverisjes në pushtete lokale (për sa i përket qasshmërisë, ndërgjegjësimit, integritetit dhe transparencës së informacionit).

Duke arritur rezultatin më të ulët në mesin e institucioneve të pushtetit qendror dhe të tjerave, kjo na shtyn të sugjerojmë se forcimi i demokracisë dhe ofrimi i shërbimeve në rajon kërkon që t'i kushtohet vëmendje e veçantë pushtetit lokal dhe përmirësimit të pozitës së tyre.

Rezultati i përgjithshëm i Kosovës ndikohet negativisht nga nivelet më të ulëta të qasshmërisë dhe integritetit, duke nënkuptuar që komunat nuk po i kushtojnë shumë vëmendje debateve publike me qytetarët dhe nuk po angazhohen në parandalimin e konfliktit të interesit. Prandaj, të katër fushat e shqyrtuara duhet të jenë në shënjestër të politikë bërësve që punojnë për të përmirësuar pushtetin lokal në Kosovë.

Vlerësimi do të kryhet në këto komuna: Dragash, Ferizaj, Gjiilan, Glllogoc, Graçanicë, Junik, Klinë, Klllokot, Lepasaviq, Prishtinë, Ranillugë, Skenderaj, Suhareka, Viti, dhe Zveçan. Komuna më e suksesshme ka dalë Komuna e Prishtinës, duke arritur rezultat me 60% të indikatorëve të plotësuar, e ndjekur nga Komuna e Klinës me 60%, Komuna e Vitisë dhe Glllogocit duke arritur 57% dhe Komuna e Skenderajt dhe Ferizajt 54%, të ndjekura nga Gjiilani (52%), Dragashi (52%), Juniku (48%), Graçanica (27%), Ranillugu (14%), Klllokoti (9%), ndërsa Lepasaviqi dhe Zveçani kanë plotësuar 0% të indikatorëve.

Duhet të theksohet se komunat e themeluara në veriun e Kosovës janë funksionale në masë shumë të kufizuar për shkak të problemeve politike dhe nuk kanë faqe zyrtare funksionale në internet apo informacione kontakti.

Qasshmëria

Sa i përket qasjes, komunat e Kosovës renditen në vendin e tretë në rajon duke arritur rezultat me 25% të indikatorëve të plotësuar, pas Malit të Zi (45%) dhe Shqipërisë (32%). Ka pasur një rritje të lehtë të qasshmërisë në komunat e Kosovës në krahasim me matjen e vitit të kaluar ku Kosova ka plotësuar 19% të indikatorëve. Fusha e qasshmërisë ndahet më tej në nën-fusha: qasshmëria në informacion, ndërveprimi i qytetarëve dhe konsultimet publike.

Në qasje në informacion, komunat e Kosovës kanë plotësuar 22% të indikatorëve, që është rezultat i ngjashëm me rezultatin mesatar të shteteve të tjera në rajon, përveç Shqipërisë dhe Malit të Zi. Arsyetimi prapa këtij rezultati është se Komunat nuk kanë publikuar udhëzime të DQP për qytetarët për mënyrën se si të paraqesin një kërkesë, për më tepër, raportet e kërkesave për qasje në dokumente publike nuk janë në dispozicion në shumicën e komunave. Përveç kësaj, vetë komunat nuk kanë organizuar trajnime për zhvillimin e aftësive për stafin e tyre ashtu që të aftësohen se si të japin udhëzime për adresimin e kërkesave për qasje në informacion ose për fillimin e publikimit të informacionit në formatin e të dhënave të hapura ose siç njihet formati 'open data'. Me përjashtim të Komunës së Prishtinës, asnjë nga komunat e tjera nuk kanë publikuar informacione në formatin e të dhënave të hapura.

Fusha që duket se ka shënuar rritje në nivel të Kosovës është nën-fusha që ka të bëjë me ndërveprimin apo kontaktin me qytetarë, ku Kosova në matjen e vitit të kaluar arriti një rezultat prej 12% të indikatorëve të plotësuar ndërsa këtë vit ky rezultat arrin 37%. Shumica e kryetarëve të komunave në Kosovë kanë rezervuar orë për konsulta me qytetarë, që shënon një hap të madh drejt rritjes së komunikimit të drejtpërdrejtë. Për më tepër, shumica e komunave kanë hapur llogari në Facebook për të pasur një qasje digjitale me qytetarët. Sidoqoftë, llogaritë në Facebook kryesisht promovojnë takime dhe punën e kryetarit, në vend që të përdoren si një kanal komunikimi i drejtpërdrejtë që qytetarët të informohen për konsultime të mundshme publike ose të ngrenë shqetësime etj. Në lidhje me shërbimet e qytetarëve, komunat po ofrojnë shërbime elektronike përmes e-qeverisjes për marrjen e një lloji tjetër të certifikatave.

Edhe pse ekzistojnë e-shërbime të tjera elektronike që ofrohen nga niveli komunal në lidhje me nivelin qendror siç është pagesa e taksës së pronës, mirëpo ende nuk kanë gjetur përdorim nga qytetarët.

Një rekomandim për komunat është që të ofrojnë në faqet e tyre të internetit një hapësirë për pyetje të bëra shpesh për të shmangur humbjen e kohës për t'iu përgjigjur këtyre pyetjeve.

Në organizimin e konsultimeve publike, Kosova ka arritur një rezultat të ulët prej 17%, që është i ngjashëm me gjendjen reale në rajon sepse rezultati në këto nënfisha është njashtu i ulët në shumicën e vendeve, përveç në Mal të Zi, dhe Kosova u rendit e dyta. Ky dështim për të përmbushur këto standarde vjen si rezultat i asaj se përkundër mbajtjes së konsultimeve publike, komunat nuk ia kanë dalë të vendosin një kalendar me data të mundshme për mbajtjen e këtyre konsultimeve gjatë vitit. Për më tepër, përveç lajmeve se diskutimi publik është mbajtur, nuk ka raporte që përmbajnë shpjegime me shkrim dhe që japin përgjigje ndaj komenteve dhe sugjerimeve të dhëna. Propozohet që komunat të kenë një seksion të veçantë për debate publike sikurse edhe të vendosin kalendarin e diskutimit publik, informacione rreth temave të debatit, agjendës dhe raporte.

Një tjetër detyrë e rëndësishme që duhet të kryhet nga komunat me rastin e publikimit të thirrjeve për aplikim drejtuar OShC-ve dhe që tregohet se cilat OShC-ë ka marrë grante nga Komuna, cilat rezultate janë arritur dhe informacione të tjera të rëndësishme lidhur me thirrjen për aplikim.

Vlen të përmendet se, asnjë nga komunat e vlerësuara nuk ka caktuar termin kohor ose kanal komunikimi të drejtpërdrejtë që qytetarët të adresojnë çështjet e tyre dhe të bashkëveprojnë me drejtuesit e tyre. Duke marrë parasysh që adresimi i këtyre zbrazëtirave nuk kërkon burime të mëdha financiare dhe do të jepte rezultate domethënëse jo vetëm në ngritjen e Kosovës në renditjen aktuale, por dhe, çka është më e rëndësishmja, do të jepte rezultate në cilësinë e qeverisjes në pushtet lokal dhe përgjigjen e saj ndaj nevojave të qytetarëve, vendimmarrësit komunalë këshillohen të hartojnë ndërhyrje që rrisin ndërveprimin e tyre me zonat e tyre elektorale. Megjithatë, gjetja e një mjeti për të mënjanuar këto mangësi nuk kërkon shumë burime financiare, por kryesisht bazohet.

Ndërgjegjësimi

Institucionet e pushtetit lokal në Kosovë kanë treguar arritje të shkëlqyera në drejtim të rritjes së rezultatit në fushën e ndërgjegjësimit, ndërsa, nga rezultati i fundit i vetëm 12% të treguesve për ndërgjegjësim janë plotësuar, arritja e këtij viti është 58%. Sidoqoftë, krahasuar me vendet e tjera të rajonit, Kosova renditet në vendin e katërt, pas Shqipërisë (70%), Malit të Zi dhe Bosnje-Hercegovinës (67%), dhe në vendet e fundit janë Serbia me 17% dhe Maqedonia me 13%.

Në Kosovë, komunat sipas Ligjit për Administrim e Pushtetin Lokal i kanë të përcaktuara të gjitha detyrimet ligjore në lidhje me strukturën dhe raportimin e tyre. Sidoqoftë, një numër i komunave nuk ka publikuar planet e tyre vjetore të punës ose raportet vjetore të punës, të ndarë në pjesën për Kuvendin dhe Kryetarin e Komunës. Ata që kanë botuar planet e punës dhe planet vjetore, nuk i kanë botuar gjatë viteve të mëhershme, por vetëm ato më rishtazi ngaqë faqet e tyre të internetit janë azhurnuar. Një rekomandim për komunat është që të fillojnë të përdorin indikatorët e performancës në planet e tyre të punës. Kjo do t'i ndihmojë Komunat të ndjekin performancën e tyre dhe të kenë qasje reale gjatë realizimit të planeve. Komunat si Prishtina, Vitia dhe Gjilani, kanë zhvilluar dhe zbatuar një kornizë të menaxhimit të performancës që mbulon të gjitha objektivat, shërbimet dhe funksionet e saj.

Për më tepër, komunat duhet të zhvillojnë indikatorë të performancës dhe duhet të ndikojnë në programe dhe plane të reformës, në mënyrë që ato të hartojnë një plan që përcakton objektivat e udhëheqjes komunale për Strategjinë e Zhvillimit. Në mënyrë të ngjashme, përveç kësaj rezultatet tregojnë se parimet dhe mekanizmat e bërjes së politikave të bazuara në prova nuk janë bërë pjesë përbërëse në pushtete lokale të Kosovës dhe se shumica e programeve dhe politikave janë hartuar dhe vënë në veprim në mënyrë të gabuar, duke mos arritur të rrisin potencialin e tyre për mirëqenie sociale. Zyrtarët lokalë e kanë më të lehtë të përmbushin detyrimet e tyre për raportim para kuvendit komunal, në vend se të miratojnë një qëndrim që shikon kah e ardhmja ose të zbatojnë korniza të qarta të performancës. Kjo në mënyrë të pashmangshme reflekton në cilësinë e shërbimeve publike ndaj qytetarëve në të gjitha vendbanimet e Kosovës.

Trajtimi i mangësive ekzistuese mund të jetë më sfidues sesa në rastet e mëparshme pasi planifikimi dhe monitorimi efektiv strategjik kërkojnë vullnet politik dhe zyrtarë me aftësi të përparuara, siç është vlerësimi i politikave ose kapacitetet për të kryer analiza statistikore.

Integriteti

Përmbushja e standardeve për integritet në pushtete lokale duket se paraqet vështirësi për shumicën e institucioneve komunale në të gjithë rajonin. Të gjitha vendet e Ballkanit Perëndimor arrijnë rezultat 45% ose më të ulët në plotësimin e indikatorëve. Kosova e gjen veten fare në fund të listës në rajon, duke arritur të plotësojë vetëm 16% të treguesve, krahasuar me matjen e vitit të kaluar ku pati arritur vetëm 1%. Meqenëse kjo shënon një rritje të nivelit tek komponenti i integritetit, megjithatë prapë është një rezultat shumë i ulët. Kjo jep pasqyrë me rezultate shumë të ulëta për Komunitat që punojnë në rregullore që synojnë parandalimin e konfliktit të interesit.

Indikatorët kanë treguar se shumica e komunave nuk kanë mbajtur trajnime aftësimi për stafin e tyre për parandalimin e konfliktit të interesit, për më tepër nuk kanë publikuar ndonjë udhëzim se si qytetarët mund të ngrenë shqetësime ose se si të informohen nga komunat për konflikt të mundshëm të interesit dhe/ose korrupsion.

Rënia në nivelin komunal zbulon njëtrajtshmëri midis qeverive lokale të Kosovës. Kriteri i vetëm i përmbushur nga të gjitha komunat ka qenë ai i deklaratave publike të pasurive të zyrtarëve. Të gjitha kriteret e tjera, siç është ekzistenca e mekanizmave publik për raportimin e praktikave të paligjshme, ekzistimi i planeve/procedurave anti-korrupsion dhe organi shoqëruar zbatues i kësaj të fundit, nuk janë plotësuar nga asnjë komunë.

Luftimi i korrupsionit është një çështje e ndjeshme dhe komplekse në të gjitha nivelet e qeverisjes, prandaj nuk është për t'u habitur që është mu ky rast është edhe në komunat e Kosovës. Edhe pse, në kundërshtim me institucionet në mbarë vendin, pushtetet lokale deri më tani nuk kanë arritur të krijojnë mekanizma, plane dhe procedura të nevojshme për ndërhyrje kundër korrupsionit. Kjo duhet të jetë një pikë fillestare për çrënjosjen e korrupsionit në nivelin komunal.

Transparenca

Pushtetet lokale të Kosovës janë ndër komunat më transparente në Rajon kur bëhet fjalë për buxhetin, informacionin organizativ dhe transparencën e prokurimit publik. Në krahasim me vlerësimin e vitit të kaluar ku Kosova u rendit e fundit në rajon, tani renditet e dyta duke shënuar rritje në plotësimin e 46% të indikatorëve, ndërsa vitin e kaluar ky rezultat ishte me plotësimin e vetëm 29% të treguesve; një përmirësim nga vlerësimi i vitit të kaluar. Në fund të renditjes për transparencën është Shqipëria që shënon 29%, ndërsa në krye të listës është Mali i Zi në epërsi prej 50% të treguesve. Komuna më e suksesshme për sa i përket transparencës është Prishtina që shënon 73%, ndërsa më pak transparente janë Leposaviqi dhe Zveçani që në një tjetër spektër nuk kanë përmbushur asnjë kriter të vetëm dhe kanë marrë një rezultat prej 0% të treguesve të plotësuar për këtë nënfushë.

Fushat më problematike në shumë pushtete lokale janë publikimi i informacionit në lidhje me borxhin komunal, kryerja e konsultimeve për projektbuxhetin dhe publikimi i rezultateve të konsultimeve të tilla, Dorëzimi në kohë i buxheteve në kuvende dhe publikimi i Buxhetit të Qytetarëve. Për më tepër, Indikatorët në këtë kategori kanë të bëjnë me publikimin e planeve të prokurimit, thirrjeve, vendimeve, kontratave dhe anekseve të qeverive lokale. Mungesa e transparencës buxhetore duhet të adresohet nga komunat si çështje me përparësi, sepse përdorimi transparent i financave publike është një parakusht thelbësor për ofrimin e shërbimeve publike dhe besimin midis zgjedhësve dhe përfaqësuesve të tyre. Dallim i madh mund të vërehet në komunat e Kosovës në lidhje me transparencën e informacionit për prokurimin publik.

Është e rëndësishme të merret në parasysh që Komunat në Kosovë, gjatë vitit 2018, kanë punuar së bashku me Ministrinë për Administrim të Pushtetit Lokal për të përmirësuar informacionin e tyre mbi buxhetin dhe planet e prokurimit në internet, duke u dhënë kështu mundësinë palëve të interesuara t'i mbajnë institucionet përgjegjëse. Për më tepër, stimujt e dhënë nga donatorët ndërkombëtarë që mbështesin vetëm komunat të cilat janë transparente në prokurimet publike kanë bërë që të ketë konkurrencë pozitive në këtë drejtim.

Një nën-fushë tjetër për transparencë është shkalla e transparencës së informacionit organizativ e cila është pak më e mirë se nën-fushat e tjera. Komuna e Prishtinës dhe Suhareka renditen të parat në këtë nën-fushë, duke shënuar mbi 70% të treguesve të plotësuar, të ndjekur nga Vitia, Gjlani, dhe Skenderaj me një rezultat mbi 60% të treguesve të plotësuar. Fushat më problematike janë publikimi i informacionit mbi pronën, qasja në transmetimin e seancave të asamblesë komunale, publikimi i planeve të detajuara urbane dhe hapësinore, aksionet e ndërmarrjeve publike, planet e punës vjetore, dhe veçanërisht kur bëhet fjalë për informacionin e personelit në faqen e internetit. Ndërsa adresimi i disa prej tyre do të kërkonte burime teknike dhe financiare që mund të mos jenë të arritshme për shumë komuna (p.sh. për të ofruar transmetim të drejtpërdrejtë të seancave të kuvendit), shumica mund të zbatohen pa barrë shtesë financiare dhe brenda afateve të arsyeshme. Kjo do të ndihmojë në përmirësimin e renditjes aktuale të Kosovës sa i përket transparencës në pushtetin lokal.

Rreth ActionSEE

ACTION SEE (Accountability, Technology and Institutional Openness Network in the South East Europe region) është një rrjet i organizatave të shoqërisë civile që punojnë së bashku në promovimin e llogaridhënjes në regionin e Evropës Jug-Lindore, duke ngritur potencialin për aktivizëm qytetar, promovimin e të drejtave të njeriut dhe liritë në internet, dhe duke ndërtuar kapacitetet dhe interesimin brenda shoqërisë civile për të përdorur teknologjinë për promovimin e demokracisë.

Antarët themelor të organizatës janë Metamorphosis nga Maqedonia, Center for Democratic Transition nga Mali I Zi, Center for Research, Transparency and Accountability nga Serbia, dhe Why Not nga Bosnja dhe Herzegovina. ACTIONSEE punon me partnerët nga Shqipëria të organizatës MJAFT! dhe Open Data Kosovo nga Kosova.

Open Data Kosovo (ODK) beson se hapja e të dhënave publike është shumë e rëndësishme në ndërtimin e një qeverisjeje të mirë, transparente dhe llogaridhënëse. Prandaj, të dhënat e zotuar nga institucionet shtetërore duhet të jenë publike, lehtë të qasshme dhe të prezentohen në formate të hapura. Publikimi i të dhënave të institucioneve shtetërore përmban kushtin bazik që qytetarët, shoqëria civile, akademitë dhe palët tjera të interesuara t'i përdorin këto të dhëna për të ndikuar pozitivisht në shoqëri.

OPEN DATA KOSOVO

Adresa: Rruga "Ganimete Terbeshi" 26A,
10000 Prishtina, Kosove

Email: info@opendatakosovo.org

Website: www.opendatakosovo.org

This project is funded by
the European Union

METAMORPHOSIS

CRTA

CENTER FOR RESEARCH
TRANSPARENCY AND
ACCOUNTABILITY

ZaštoNe?

The "Accountability, Technology and Institutional Openness Network in South East Europe - ACTION SEE" project is implemented by Metamorphosis Foundation, Westminster Foundation for Democracy, CRTA – Center for Research, Transparency and Accountability, Citizens Association Why not?, Center for Democratic Transition, Open Data Kosovo (ODK) and Levizja Mjajt!.